

AKTÜEL OLAYLAR

İKİNCİ İMAR KONGRESİ

Dr. Ruşen Y. KELEŞ

Dr. Cevat GERAY

I. GİRİŞ

İkinci İmar Kongresi 28 Mayıs - 1 Haziran 1962 tarihleri arasında Ankara'da toplanmıştır. Kongreye, ilgili resmî ve özel kurumlar temsilcileriyle Üniversiteler mensupları katılmışlardır.

İmar ve İskân Bakanlığının ana çalışma konularında bilgi ve tecrübe sahibi kişi ve kurumların görüşlerini tespit etmek amacıyla tertiplenen bu kongrede ele alınan konular şunlardır :

1. Bölge plânlamasının amacı,
2. Arsa problemi ve alınması düşünülen tedbirler,
3. İmar mevzuatında değiştirilmesi düşünülen hususlar,
4. Şehirlerde mesken problemleri,
5. Sosyal mesken standartları,
6. Gecekondu problemi,
7. Şehir plânlaması,
8. Kamusal tesisler,
9. Yapı malzemesi, aynı ve teknik yardım.

Beşyüze yakın temsilcinin katıldığı kongre, daha çok ana konulardaki görüş ve dilekleri tespit etmek amacıyla olduğundan, çalışmalarını toplu olarak yürütmüş, komisyon çalışması yapmamıştır. Evvelce Bakanlıkça, Kongreye hazırlık olmak üzere kurulan komisyonlar tarafından hazırlanmış olan her rapor için ayrı zaman ayrılmış, raporun okunmasını müteakip o konuda görüşmeler yapılmış ve sonunda raportörler ileri sürülen fikir, tenkid ve teklifler hakkında açıklamalarda bulunmuşlardır.

Kongre çalışmalarına İmar ve İskân Bakanının açış konuşmasıyla başlanmıştır. Bakan, kongrenin anlam, amaç ve önemini belirten bu konuşmasında genel olarak imar ve mesken konusuy- la ilgili ana meseleler hakkında açıklamalarda bulunmuş, Kongre gündemini teşkil eden konuların memleket imarı bakımından ye- rini ve önemini belirtmiştir.

Bakandan sonra davet üzerine bir konuşma yapan Başbakan İsmet İnönü, imar ve iskân konusunun insanlığın mazisi kadar eski bulunduğunu, sağlam ve güzel yapılar yarabilen milletlerin uygarlık ve kültür tarihinde kök saldıklarını belirtmiş, fakat ar- tık imarın abidevî ve büyük eserler yaratmaktan çok vatandaşın sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacına yöneldiğini açıklamıştır. Geri kalmış bir memleket olarak büyük sosyal ihtiyaçlar ve mese- lelerle karşı karşıya bulunduğumuzu söyleyen Başbakan'a göre imar ve iskân meselesi artık bir devlet meselesi olmuştur. Kalkın- ması geri kalmış bir memleket olarak sosyal ihtiyaçların gideril- mesi mecburiyeti varsa da eldeki imkânlar ve vasıtalar pek mah- duttur. Eldeki imkânları, vatandaşın gelirini çok ölçülü bir şekil- de, iyi bir öncelik sırasıyla, dikkatle, hiç israfa kapılmadan kul- lanmağa mecbur bulunuyoruz. Başbakana göre, böyle plânlı, programlı ve ölçülü bir çalışma ile dahi meselenin halli için uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Alınacak tedbirler, tutulacak yol, va- tandışa güven vermelidir. Bununla beraber, kalkınma için feda- kârlık ve disiplin gerektiği de unutulmamalıdır. Başbakanın deyi- miyle «Az veya çok kazanan herkes bilsin ki bu memleket bir kalkınma çabası içindedir. Bunda muvaffak olmağa mecburuz. Büyüklü küçüklü, zengin fakir her vatandaş bu çabada yardımcı olmalıdır.»

Başbakanın konuşmasından sonra Profesör Fehmi Yavuz'un başkanlığında çalışmalara geçilmiştir. Bu çalışmalara esas teşkil eden komisyon raporlarıyla bunlar üzerinde cereyan eden görüş- meler hakkındaki notlar müteakip paragraflarda ele alınacaktır.

II. KOMİSYON RAPORLARI :

Kongrede ele alınan dokuz komisyon raporunu ayrı ayrı özet- lemeği metod bakımından faydalı görmediğimizden bunlarla ilgili notlarımızı şu üç ana grupta toplamayı uygun bulmaktayız:

- A. Mesken konusuyula ilgili komisyon raporları,
- B. Plânlama konusuyula ilgili komisyon raporları,
- C. Diğer konulardaki komisyon raporları.

A. Mesken Konusuyula İlgili Komisyon Raporları :

1. Şehirlerimizde Mesken Problemleri :

Yüksek Mimar, Mühendis Fikret Ungan'ın raportörü bulunduğ u «Şehirlerde Mesken Problemleri» konusunu inceleyen komisyon çalışmalarında aşağıdaki konuları ele almıştır :

- a) Şehirlerimizin mesken durumu ve mesken inşaatının seyri,
- b) Mesken ihtiyacını doğuran faktörler ve bunlara dayanılarak yapılan ihtiyaç tahminleri,
- c) Mesken ihtiyacının karşılanmasıyla ilgili tahliller,
- d) Mesken istatistikleri.

Raporun sonunda mesken yapımı faaliyetleri, mesken ihtiyacı, hane halkı, oda başına düşen nüfus ve memleketimizde mesken maliyetleri ile ilgili istatistik bilgilerini toplayan tablolar yer almıştır.

2. Gecekondu Problemi :

Gecekondu konusunu inceleyen komisyonun raporunda ele alınan konuların başlıkları şunlardır :

- a) Gecekonduyunun tarifi,
- b) Tarihçesi,
- c) Gecekonduların doğmasına yol açan sosyal ve ekonomik sebepler,
- d) İnşa ediliş şekilleri,
- e) Gecekonduların sakıncaları,
- f) Mevcut gecekonduların ıslahı,
- g) Yeniden gecekondu yapılmasını önleyecek tedbirler.

3. Sosyal Mesken Standartları :

Yüksek Mimar Mehmet Aktan'ın raportörlüğüyle hazırlanan sosyal mesken standartları raporunda sosyal meskenlerin dar gelirlili ve yoksul aileler için devletin kredi ve diğer yardımlarıyla yapılacak meskenler olduğu belirtilmekte, bu gibi meskenlerin hangi standartlara göre inşa edilmesi gerektiğini gösteren yönetmelik Kongreye sunulmaktadır. Bu konuda bir fikir vermek üzere sosyal meskenlere ait çeşitli proje kesit ve hesapları rapora eklenmiş bulunmaktadır.

4. Yapı Malzemesi, Aynî ve Teknik Yardım :

Bakanlığın Yapı Malzemesi Genel Müdürü Yüksek Mühendis Turhan İskit tarafından kaleme alınmış bulunan komisyon raporunun, şehirlerde yapı malzemesi, aynî ve teknik yardım esaslarını tespit amacıyla hazırlandığı belirtilmektedir. Raporda, komisyonun görev ve yetki çerçevesi çizildikten sonra konunun analiz esasları tespit edilmektedir. Bunu takiben, ele alınan konular şöylece sıralanmaktadır :

- a) Şehir meskenleri malzeme ihtiyacının tespiti,
- b) Yapı malzemelerinin vasıflarının tespiti,
- c) Yapı malzemesi ihtiyacının karşılanması,
- d) Kalitenin sağlanması,
- e) Teknik yardım,
- f) Aynî yardım.

Raporun sonuna bakanlık kuruluş görev ve yetkileri hakkındaki 7116 sayılı kanunun şehirlerde sosyal mesken inşaatı ve yapı malzemesi imalat ve malzeme ihtiyacının karşılanması konusuyla ilgili maddesinin günün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değiştirilmesi hakkında bir kanun tasarısı eklenmiştir.

Diğer yandan, «Yapı Malzemesi Müstahsilleri Birliği» kanun tasarısıyla «Türk Yapı Araştırma Enstitüsü» kuruluş kanunu tasarısı gerekçeleriyle birlikte raporun sonunda yer almaktadır. Bunlardan başka, köy evleri yapı malzemesi durumuyla önümüzdeki yirmi yıl içinde sosyal mesken ve diğer yapılardaki bazı malzeme ihtiyaçları hakkında rakamlar ihtiva eden tablolar da rapora ekli bulunmaktadır.

B. Plânlama Konusuyla İlgili Komisyon Raporları :

1. Bölge Plânlaması :

Bakanlığın Bölge Plânlama Dairesi Başkanı Yüksek Mimar Mühendis Evner Ergun tarafından kaleme alınan bu komisyon raporunda, bir plânlama çeşidi olarak bölge plânlamasını tanıtmak amacı güdüldüğü belirtildikten sonra, bölge plânlamasının «mekânın en rasyonel tarzda düzenlenmesi ve bu düzenlemenin gerektirdiği tarzda teşhizi» olarak tanımı verilmektedir. Raporda, sosyal ve ekonomik kalkınmanın plânlamasıyla bölge plânlaması arasındaki bağlantıya değinilmekte, bölge plânlamasının nüfusun yurt içinde tabii kaynaklarla orantılı olarak dağılmasını sağlama amacıyla olduğuna işaret edilmekte, bu yönden bölgeler arasında kalkınma seviye ve hızı bakımından farklılıklar olmaması, şehir ve köyler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkların giderilmesi gibi gereklerle bölge plânlamasının memleket çapındaki sosyal ve ekonomik kalkınma plânlamasıyla bağıntılı bulunduğu açıklanmaktadır. Raporun sonunda, sadece tek bir konuda ihtisasın değil, çeşitli ihtisasların temsili gereken bölge plânlaması alanındaki personel ihtiyacı belirtilmektedir.

2. Şehir Plânlaması :

Şehir plânlaması konusunu inceleyen komisyonun raporunda Türkiye'de imar plânlarının kendine düşen görevleri yerine getirememekte olduğu belirtildikten sonra bunun sebepleri üzerinde durulmaktadır. Şehir plânları yapılmadan önce şumullü, derin ve etraflı araştırmaların önemi ve faydaları üzerinde durulmakta, imar plâni yaptırma mecburiyetinin beşbinden fazla nüfuslu belediyelerden itibaren değil, on binden fazla nüfuslu belediyelerden itibaren uygulanması, fakat memleket plânlaması, turizm ve diğer amaçlarla mevki ve durumları bakımından önem taşıyan belediyelere onbinden az nüfuslu olsalar bile imar plâni yaptırma mecburiyetinin yüklenmesi, diğer yerler için karar alma yetkisinin kendi insiyatiflerine bırakılması teklif olunmaktadır.

Raporun sonuna şehir plânlarının hazırlanmasına ait yönetmelik ön tasarısı da eklenmiştir. Burada şehir plânlaması çalışmaları «araştırma», «değerlendirme» ve «plânlama» olmak üzere üç safhada ele alınmaktadır. Yönetmelik tasarısının en önemli özelliğini, araştırma işlerinin nasıl yürütüleceğini gösteren açık-

lamalarla araştırma konularının sistemli bir tasnifi ve araştırma raporlarının ihtiva etmeleri gereken unsurlar teşkil eylemektedir.

3. İmar Mevzuatında Değiştirilmesi Düşünülen Hususlar :

Bu konuda çalışan komisyonun raporu, Yük. Müh. İlhan Ersoy tarafından hazırlanmış olup imar mevzuatının günümüzün ihtiyaçlarına tamamen cevap verebilecek bir durumda olmadığı noktasından hareketle yeni Anayasamız karşısında imar mevzuatının yeniden ele alınması gereğine işaret etmektedir. İmarla ilgili kanun hükümlerinin birarada toplanması ve bir küll olarak ele alınmasını teklif eden raporda imar mevzuatındaki iyi işlemeyen noktalarla boşluklara değinilmekte ve gerekli değişiklikler teklif olunmaktadır. Raporun sonunda, İmar Kanununa eklenmesi gereken tüzük ve yönetmeliklerle imar ve yapı yönetmeliklerinde bulunması gereken hususlar ele alınmakta, ayrıca, özel yönetmeliklere konu teşkil edebilecek haller de söz konusu edilmektedir. Bakanlığın kuruluş ve görevleri hakkındaki kanunda yapılması gereken değişikliklerle belediye imar komisyonları kurulması hakkındaki tasarılar gerekçeleriyle birlikte rapora eklenmiş bulunmaktadır.

C. Diğer Konularla İlgili Komisyon Raporları :

1. Arsa Problemi :

Şehircilik ve mesken faaliyetinin ana unsurlarından biri olan arsa konusunda alınması gereken tedbirler ayrı bir komisyon çalışmasının konusunu teşkil etmektedir. Arsa piyasasının tanzimi için alınması teklif olunan tedbirler şöylece sıralanmaktadır :

- a) Arsa fiatlarının belli bir tarihe göre dondurulması,
- b) İstimlâk,
- c) İmar plânı içerisine alma ve diğer sebeplerle değeri artmış olan arsalarda artan değer arsa sahibinden alınması,
- d) Tanzim satışları,
- e) Arsaları belediyeler veya devlet elinde toplayıp uzun süreli olarak kiraya vermek,

f) Satışa zorlayıcı ve bu suretle arzı çoğaltarak piyasa fiyatlarının yükselmesini önleyici tedbirler.

Memleketimizde bu konuda alınması düşünülen ve teklif olunan tedbirler: 1) Arsa piyasasında arzı çoğaltıcı mahiyetteki tedbirler, 2) Belediyelerce arsa piyasasını düzenleme yolunda alınacak diğer yardımcı tedbirler olmak üzere iki ana grupta ele alınmaktadır.

Raporun sonuna bir arsanın plânlama işleminin çeşitli merhalelerinde değerinde ne gibi ve ne derecede artışlar meydana gelebileceğini gösteren ilgi çekici bir grafik de yer almaktadır.

2) Bazı Kamu Tesisleri :

Raporda kamusal tesisler kapsamına şehir ve kasabalarda belediyelerin malı olup halk hizmeti gören içme suyu, kanalizasyon, elektrik, şehir içi yolları, mezbaha, hal vs. tesislerinin girmekte olduğu belirtildikten sonra, bu konuda Bakanlığın görevleri gözden geçirilmekte; Bakanlık çalışmalarının son durumu rakamlarla açıklanmaktadır. Yeraltı ve yerüstü tesisleriyle ilgili esaslar şehir içi yollarına ait esaslar, içme su ve kanalizasyon yönetmelikleri ve yeraltı tesisleri haritaları raporda müteakiben ele alınan konular arasındadır. Kamusal tesislere ait malî imkânlar, denilebilir ki raporun en geniş ve en önemli kısmını teşkil eylemektedir. Bu bölümde ilk olarak belediyelerin malî durumları çeşitli gelir kaynakları bakımından gözden geçirildikten sonra belediyelere gelir sağlama yolları üzerinde durulmakta, bunlarla ilgili teklifler sayılmaktadır. Daha sonra, Türkiye ekonomisi içinde kamusal tesislerin plânlanması bahis konusu edilmekte, bu vesileyle yurdumuzda yapılabilen malzeme kapasitesi, teknik teşkilât ve personel kapasitesi, yatırımlar için lüzumlu finansman kaynakları araştırılmaktadır.

Raporun sonunda aşağıdaki ekler yer almaktadır:

- a) Şehir içi yollarında yeraltı ve yerüstü tesisleriyle ilgili esaslar,
- b) Şehir içi yollarıyla ilgili esaslar,
- c) Belediye iştirak paylarına ait değişiklik tasarısı,
- d) İçme sularına ait tarife esasları,
- e) Belediyeler fonu tahsis yönetmeliği.

Böylece Bakanlıkça kurulan komisyonlar tarafından kongreye sunulmak üzere hazırlanmış ve yayınlanmış bulunan raporları kısaca gözden geçirdikten sonra Kongrede bunlarla ilgili olarak cereyan eden görüşmeler sırasında önemli gördüğümüz görüş, tenkit ve teklifleri açıklamaya çalışalım.

III. RAPORLARIN KONGREDE GÖRÜŞÜLMESİYLE İLGİLİ NOTLAR :

A. Mesken Konusuyla İlgili Raporların Görüşülmesi :

Gecekondu konusu mesken konusundaki Kongre çalışmalarının ağırlık merkezini teşkil etmiştir diyebiliriz. Komisyon raporu genellikle üyelerce tasvip görmüş olmakla beraber bazı delegeler tarafından eksik ve yetersiz bulunmuştur. Komisyon raporunun gecekondu tanımı bazı delegelerin tepkisiyle karşılanmış ise de çoğunlukla uygun görülmüştür.

İstanbul İktisat Fakültesinden Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil, gecekonduları doğuran sebepler arasında nüfus artışı, tarım alanlarının durumu ve topraksız köylüler gibi faktörlere raporda işaret edilmeyişini hatırlatmış; gecekondu semtlerinin sosyal bakımdan doğurduğu meselelerin gereği gibi aksettirilmediğini belirterek buralarda yaşayan fertlerin hayat seviyeleri arasındaki farklılıklara ve büyük şehirlerin sosyal değerler düzeninde, aile çevresinde ve genç nesiller üzerinde yaptığı tahribata dikkati çekmiştir. Tütengil, raporda açıklanan idarî tedbirler arasında beledi hizmetlerden gecekondu sâkinlerinin faydalandırılmaması teklifini Anayasanın ruhuna uygun bulmadığını sözlerine ilâve etmiştir. İhtiyaç sahib gecekonducu ile spekülasyon yapan, gecekonduculuğu ticaret haline getiren kimse arasında; devlet ve belediye arazisi üzerinde yapılan gecekondu ile özel kişilere ait arsalar üzerinde yapılanlar arasında bir ayırım yapmak gerektiğini ileri sürmüştü, gecekonduya yaşayanların kötü politikacıların elinden kurtarılması gereği üzerinde ısrarla durmuştur.

Dr. Tütengil, çözüm yolları aranırken, şu dört nokta üzerinde dikkatin toplanmasını teklif etmiştir :

1. Kendi meskenini yapmak arzusunda olan vatandaşın yapıcı gücünün desteklenmesi ve düzenlenmesi, boş duran işgücünün bu amaçla değerlendirilmesi,

2. Bölge plânlaması çalışmalarıyla bölgeler ve idarî basamaklar arasında denge kurulması.

3. Tarımdaki toprak reformu ile sanayideki hızlı gelişmenin birlikte mütalâası,

4. Sosyal devlet görüşünün ve kooperatif anlayışının bu konuda da hâkim kılınması.

Devlet Personel Dairesinden Sadri Aksoy, memur ve işçi meskenleri konusuna raporlarda gerektiği gibi önem ve yer verilmediğinden şikâyetle yıllardanberi en ağır yükler altında kamu hizmetlerinin yürütülmesini sağlayan memurların meskene kavuşturulması meselesinin öncelikle ele alınması gereği üzerinde durmuştur. Aksoy İş Kanununa tâbi olmıyan işçilerin de mesken konusunda diğer işçilerin faydalandığı haklardan yararlandırılmasını ileri sürmüş ve şu tekliflerde bulunmuştur:

1. Emekli Sandığı fonlarından mesken ihtiyacının karşılanmasında da faydalanılmalıdır,
- 2 Devlet hizmetine girdikten itibaren maaşlardan kesilecek belli yüzdelerin meskene ayrılması gerekir,
3. Emekli ikramiyelerinin bir kısmı mesken yapımı için kullanılmalıdır.
4. Büyük şehirlerde hizmet gören memurlara mutedil kirali lojmanlar yapılmalıdır,
5. Doğu illerinde özel bir mesken politikası güdülmelidir. Devlet Plânlama Dairesi bu konuda Emekli Sandığı ile işbirliği yapmalıdır.

Sosyal mesken standartları konusunda Türk toplumunun sosyal gelenek ve tercihlerinin esaslı surette etüd edilerek tespitinin daha olumlu sonuçlar doğuracağı hususu üzerinde ısrarla durulmuştur.

Türk Kooperatifçilik Kurumu Başkanı Nusret Uzgören raporlarda yapı kooperatifleri konusuna temas edilmiş olmasını memnuniyetle karşıladığını belirttikten sonra kooperatifçiliğin bu konuda ne gibi imkânlar ve faydalar sağlayabileceğini açıkla-

miş, yapı kooperatifçiliğinin Türkiye'de bugüne kadarki tatbikatının hiç de başarılı olmadığını ifade etmiştir. Uzgören, hazırlanmış bulunan Mesken Kanunu ve Kooperatifler Kanunu tasarılarının biran evvel kanunlaşarak yürürlüğe sokulmasını ve bu suretle kooperatif faaliyetinin aslî amaca yönelmesini mümkün kılacağını sözlerine ilâve etmiştir.

Bazı hatipler de kongre gündeminde ve raporlarında mesken meselesinin asıl önemli ve can alıcı noktasını teşkil eden finansman konusuna temas edilmemiş bulunmasını tenkid etmişlerdir.

B. Plânlama Konusuyla İlgili Raporların Görüşülmesi:

Bölge plânlaması konusu Kongre çalışmalarının en ilgi çekici safhası olmuştur, denebilir. Hernekadar bölge plânlaması konusu memleketimiz için yeni bir plânlama çeşidi ise de gerek Bakanlığın gerekse Devlet Plânlama Teşkilâtının bu alandaki çalışmaları ilk meyvelerini vermeğe başlamıştır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanlarıyla Bakanlık ilgililerinin işbirliğiyle çeşitli bölgelerin iktisadî faaliyet hacmi ve gelir seviyesi; sosyal ve beledî hizmetler bakımından durumlarını mukayeseli bir şekilde ele alan bir araştırma raporu, araştırmaları düzenleyen ve yürüten Dr. Ruşen Y. Keleş tarafından Kongreye takdim olunmuştur. Araştırma, gerek iktisadî gerekse sosyal bakımdan kamusal hizmet ve tesislerin memleket yüzeyine dengesiz bir şekilde dağıldığını, çeşitli iller ve bölgeler arasında derin farklılıklar bulunduğunu, araştırmada uygulanan birtakım sosyo-ekonomik indikatörlerden mürekkep endeksler yardımıyla açıkca ortaya koymuştur. Dr. Keleş, bu endekslerin işlendiği haritalar üzerinde yaptığı açıklamalardan sonra, elde edilen sonuçlardan bölge plânlaması amaçları için nasıl faydalanılmakta olduğunu, diğer bir deyimle, kamusal yatırımların bu bölgeler ve iller arasında dengeli bir şekilde dağılmasını sağlamak üzere tespit edilecek öncelik sıralarının belirtimseinde bunlardan nasıl faydalanılabileceğini izaha çalışmıştır. Hatip konuşmasının sonunda bölge seviyesindeki plânlama çalışmalarından sorumlu olan İmar ve İskân Bakanlığı ile Devlet Plânlama Teşkilâtı arasındaki işbirliği münasebetlerinin ferdî olmaktan çıkarılarak müesseseleştirilmesi gerektiğini belirtmiş, ayrıca, bölgelerin teker teker ele alınmasından ziyade bölgeler arasındaki iktisadî ve sosyal bağlılıkların da bölge plân-

laması çalışmalarının esasını teşkil etmesi gereğine işaret etmiştir.

İstanbul Sanayi Odasından Rıza Ormancı, bölge plânlamasının yatırımlara yol gösterici fonksiyonunun bulunduğu işaretlerle, plânlamanın yatırımları garantileme bakımından faydasını özellikle mevcut sanayiın yer emniyeti ve aynı zamanda yeni kurulacak sanayiın kuruluş yeri seçiminde müteşebbise yardımcı olması noktalarında toplamıştır.

Bölge Plânlama Dairesinden Dr. İsmet Gürses'in bölge plânlaması ve turizm konulu konuşması ilgiyle izlenmiştir. Gürses, turizmin memleketimiz ekonomisi bakımından taşıdığı değeri ve sahip olduğu imkânları belirttikten sonra, beş yıllık kalkınma plânı için hazırlanan turizm ön raporunun anahatlarını açıklamış, turizm endüstrisinin memleketin hangi bölgelerinde potansiyel kalkınma değeri taşıdığını, bunun bölge plânlamasıyla olan münasebetini, arazi kullanımının plânlanması ve gerekli enfastrüktür yatırımlarının buna paralel olarak sağlanması yönünden izaha çalışmıştır.

İller Bankası Genel Müdür Yardımcısı Recai Akçay, belediyelerimizin yarısı kadarının henüz köy karakterini muhafaza ettiğini, bu itibarla bunlarda şehir niteliklerinin aranmasının yersiz bulunduğunu açıklamış, imar plânı yaptırma mecburiyetinin yalnız 10 binden fazla nüfuslu belediyelere yüklenmesinin daha uygun olduğunu, imar plânı çizim normlarının standardize edilmesini teklif etmiştir.

Siyasal Bilgiler Fakültesinden Dr. Cevat Geray, uzun çalışmalar sonucunda hazırlanmasına ve Birinci İmar Kongresi ile Altıncı Belediyecilik Kongresinden geçirilmesine rağmen 6785 sayılı İmar Kanununun tatbikattaki birçok aksaklıkları gideremediğine işaretler, kanunun, özellikle plânlama ameliyesinin en önemli safhasını teşkil eden araştırma ve tetkik müessesesine hiç yer vermemiş olmasının büyük bir eksiklik olduğunu belirtmiştir.

Dr. Geray, imar plânlarının periyodik şekilde gözden geçirilmesinin bazı keyfî değişiklikleri önleme bakımından faydasını ifade ettikten sonra şehir plânlamasında mimarî kontrollerin de diğer tatbik vasıtaları kadar önemli olduğunu, fakat kanunda bu hususu sağlayacak yeterli hükümlerin bulunmadığını ileri sürmüştür. Kanunlara bel bağlamanın her konuda olduğu gibi şehircilikte de yeter bir hal çaresi olmadığını söyleyen hatip, kanunların

uygulanmasında idare ve politika adamlarının anlayış ve zihniyetinin büyük önemi bulunduğunu, son zamanlarda bina iskân izniyle ilgili bir kanun teklifini örnek getirerek açıklamıştır.

Ankara İmar Müdürü Orhan Deniz, imar plâncılığımız bakımından çok ilgi çekici bir konuşma yaparak imar işlerinin, imarla ilgili mevcut 17 kanun, tüzük ve sayısı bilinmiyen imar yönetmeliklerine rağmen, iyi yürümediğini, imar müsaadesi almadan koskoca apartman inşa eden vatandaşlar yanında birtakım Bakanlıkların da yer aldığını bildirmiştir. Örnek olarak, O. Deniz, Bayındırlık Bakanlığının birtakım okulları emrivaki şeklinde ihale ettiğini zikretmiştir. Ankara nâzım plânının zaman zaman kenarından, köşesinden kırıldığını, imar sahası dışında kalan bir sahanın bir bakanlık tarafından özel şahıslara benzin istasyonu yapmaları için kiralandığını bildiren Ankara İmar Müdürü, imar plânlarının gerektiği gibi uygulanabilmesi için «İmar müdürlüklerinin hâkim teminatı gibi bir teminat altında, haricî tesirlerden tamamiyle tecrit edilmiş olarak ve çok kuvvetli bir kadroyla söz ve icra kuvvetine sahip olabilmesi» ni şart koşturmuşur. Orhan Deniz'e göre, imar işlerinin oyla işbaşına gelen politik makam ve kişilerin keyfî kararlarından kurtarılması, daha doğrusu onların söz sahibi olacakları imar kurullarında ekseriyette bulunmamalarının sağlanması gerekmektedir. Kontrol işlerinin ehliyetsiz kimselerin elinde olmasının kaçak inşaatın alıp yürümesinde büyük etkisi vardır. Yapı kontrolünün imar müdürlüğü çalışmalarıyla beraber yürütülmesi gerekir. Belediye Fen İşleri Müdürlüğünün de İmar Müdürlüğüyle yakın bir işbirliği yapması gereğine işaret eden Orhan Deniz, «İmar benim grayderimin bıçağının ucundadır» zihniyetinde olan fen işleri müdürlerinin yol ve ada kaymalarına sebep olduklarını ileri sürmüştür. Serbest piyasada çalışan meslek adamlarının disiplin altına alınması gereğini açıklayan O. Deniz, piyasada apartman yapıp kat kat satma yoluna giden kalfa ve teknikerlerin gelişigüzel çizdikleri projelerin para mukabilinde meslek adamları tarafından imzalandıklarını, bunun sonucunda hem millî servetin heder olduğu, hem de ortaya acube binaların çıktığını ifade etmiştir.

Yük. Mimar Emin Canbolat belediyelerimizin İmar Kanununun âmir hükümlerine rağmen imar programları yapma hususunda tamamen ilgisiz kaldıklarını, bu yüzden imar hareketlerinin plânsız ve düzensiz bir şekilde geliştiğini belirttikten sonra bunun da merkezî makamların kontrolü altına alınması gerektiğini ileri sürmüştür.

C. Diğer Konulardaki Görüşmeler:

İstanbul Teknik Üniversitesinden Profesör Gündüz Özdeş, yüksek arazi fiyatlarının inşaat faaliyetini şehrin dışındaki ucuz arsalara doğru kaymağa teşvik ettiğini, bu dağınık ve serpiştirilmiş iskân mıntıklarının şehir hizmetlerine kavuşturulmasının imkânsız bulunduğunu, araziden lâyıkı veçhile faydalanılmasının lüzumunu açıklamış ve kesafet kontrolünün iyi bir plânlama ile birlikte gerçekleştirilmedikçe başarılı olamayacağını örneklerle izah etmiştir.

İstanbul Teknik Üniversitesinden Doç. Hande Suher, arazi politikasının iyi yürütülmesinin plânlamanın başarılı olması için şart olduğunu, toplumun plânlama karşısındaki reaksiyonlarının önemli bulunduğunu, bu bakımdan toplumun ana plânlama konusunda aydınlatılması gerektiğini açıkladıktan sonra mülkiyetin mutlak kullanma yetkisi bahsetmediğine işaret etmiştir. Doç. Suher, belediyelerin mülkiyet ve kıymet haritalarını tanzim ve takip etmesi gereğini ifade etmiş, kamu emlâkinin uzun vâdeyle kiralanmasının satışa tercih edilmesi teklifinde bulunmuştur. Şehirlerin tarıma elverişli toprakların aleyhine genişlediğini söyleyen Doç. Suher, İsveç'te olduğu gibi, tarım topraklarının satışında tarım maksadının araştırılması gerektiğini ileri sürmüştür.

Siyasal Bilgiler Fakültesinden Dr. Ruşen Y. Keleş de tarıma çok elverişli bazı alanların şehirsiz fonksiyonların istilâsına uğradığını, kıymetli tarım topraklarına olan ihtiyacın memleketimiz bakımından ne derecede önemli bulunduğunu açıklamış, bu konuda gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir.

İller Bankasından Yük. Müh. Dr. Enver Kurdoğlu memleketimizde arsa kooperatiflerinin tatbikat bulmadığını, arsa piyasasını tanzim için arsa bankası kurulmasını teklif etmiş, arazi kadastrosunun halihazır haritası alınırken yapılmasını ileri sürmüştür.

İstanbul Teknik Üniversitesinden Dr. Altan Öke arsa spekülasyonuna karşı alınacak en müessir tedbirlerden birinin arsanın elde tutuş maliyetinin yükseltilmesini sağlamak olduğuna dikkati çekmiştir.

Fransız İmar Bakanlığında Mösyö Godchot, arazi politikası konusunda son yıllarda kendi memleketinde meydana gelen bazı gelişmeleri, alınan hukukî, idarî ve malî tedbirler açısından açıklamıştır.

Kongre Başkanı Profesör Fehmi Yavuz, arsa meselesi halledilmedikçe şehircilik işlerinde başarı sağlanamayacağını, zira arsa fiyatlarıyla şehir plânlamasındaki başarının birbiriyle ters orantılı bulunduğunu bildirmiştir.

IV — GENEL MAHİYETTE BAZI TEMENNİLER :

Kongrenin son gün çalışmaları dilek ve temennilere ayrılmış bulunuyordu. Burada, bütün bu dilek ve temennileri özet halinde dahi aksettirmenin imkânsızlığını hesaba alarak, çok genel mahiyetteki bazı temennileri aksettirmekle yetiniyoruz.

Komisyon çalışması yapılmaması sebebiyle genel kurul halindeki çalışmalarda ileri sürülen tenkit, görüş ve temennilerin kaynayıp gitmesi ihtimali karşısında «kongre tutanaklarının biran evvel basılıp yayınlanması» temennisi sık sık tekrarlanmış, ilgili-ler bunu sağlamak vaadinde bulunmuşlardır.

Diğer bir temenni de şehir ve bölge plânlaması, mesken meselesi konusunda geniş ve sistemli bir dokümantasyon toplama, muhafaza, yayma ve mübadele faaliyetine ihtiyaç bulunduğuur.

Kabule mazhar olan bir temenni de, kongrede ortaya atılan fikirlerin biraraya getirilip sonucun tatbikatçının eğilimine bırakılmasının istenilen faydaları sağlayamayacağı gerekçesiyle kongrede dökümü yapılan konular üzerinde uzmanların ve teşekküllerin kendi aralarında yapacakları daha derin çalışmalara dayanan bir şûraya gidilmesi yolundaki Mimarlar Odası teklifiydi. Mimarlar Odasınınca hazırlanan temenni metninde, böylece tecrübelerin daha iyi değerlendirilmesinin; teknik teşekkül ve kişiler kadar idarî, hukukî, ve sosyal bilimler alanında çalışanların da fikirlerinden faydalanılmasının mümkün olacağı belirtilmekte ve bu çalışmalarla daha belirli sonuçlara varmadan «büyük yatırımlara geçilmemesi» temenni olunmaktaydı.